

ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИНИНГ КАДРЛАР БИЛАН ИШЛАШ ХИЗМАТЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ БОШҚАРИШНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА МАҚБУЛЛАШТИРИШ

Эшимбетов Гуломжон Султонбаевич

Ўзбекистон Республикаси ИИВ

Академияси мустақил изланувчиси

АННОТАЦИЯ

Мазкур мақолада ички ишлар органларининг кадрлар билан ишлаш хизматларини такомиллаштириш борасидаги фикрлар ёритилди. Мазкур ислохотлар ички ишлар органлари зиммасига юклатилган вазифалар ижросини сифатли таъминлашда, фаолият самарадорлигини оширишда, фуқароларнинг тинч ва осойишта ҳаёт кечиришини таъминлашда, шунингдек, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашда алоҳида аҳамиятга эга.

Калим сўзлар: *Халқ манфаатларига хизмат қилиш, ҳимоя қилиш, қонун, малака.*

ABSTRACT

This article discusses the ideas on improving the work of law enforcement personnel. These reforms are of particular importance in ensuring the quality of implementation of the tasks assigned to law enforcement agencies, increasing the efficiency of activities, ensuring a peaceful and orderly life of citizens, as well as crime prevention and combating crime.

Keywords: *serving the interests of the people, protection, law, qualification.*

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются идеи по совершенствованию работы сотрудников правоохранительных органов. Эти реформы имеют особое значение в обеспечении качества реализации возложенных на правоохранительные органы задач, повышении эффективности деятельности, обеспечении мирной и упорядоченной жизни граждан, а также предупреждении правонарушений и борьбе с преступностью.

Ключевые слова: *служение интересам народа, защита, право, квалификация.*

КИРИШ

Ўтган давр мобайнида ички ишлар органлари тизимини такомиллаштириш борасида кенг кўламли ишлар амалга оширилди. Айниқса, ички ишлар

органларида хизматга қабул қилиш, кадрлар тайёрлаш, танлаш ва жой-жойига қўйишнинг илғор механизмларини жорий этиш, уларнинг малакаси, маънавий-ахлоқий фазилатларини, салоҳиятини ошириш бўйича кадрлар билан ишлашни такомиллаштиришга қаратилган ислохотлар амалга оширилди.

Бу борада ички ишлар органларидаги бўш лавозимларни жамлашда биринчи навбатда, ўз касбий фазилатлари, ахлоқий хислатлари, хулқ- атори ва маданият даражаси билан намуна бўладиган кадрлар захирасини шакллантиришнинг таъсирчан механизми яратилиши бевосита “ички ишлар органларини аҳолига ўз вақтида ва сифатли ёрдам кўрсатадиган, ҳар бир ходими томонидан **“Халқ манфаатларига хизмат** қилиш”ни ўз хизмат бурчи деб биладиган ижтимоий йўналтирилган профессионал тузилмага айлантириш”¹га хизмат қилади.

Шунинг учун ҳам “ички ишлар органлари ходимларини тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини тубдан қайта кўриб чиқиш ҳамда янада такомиллаштириш, улар томонидан ҳуқуқбузарликлар содир этилишига олиб келаётган сабаб ва шарт-шароитларни бартараф этиш” ички ишлар органлари тизимини ислох қилишнинг энг муҳим йўналишларидан бири этиб белгиланди.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Ушбу устувор йўналишлар ижросини таъминлашда ички ишлар органлари кадрлар билан ишлаш ва уларнинг хизматини ташкил этиш тартибини тубдан такомиллаштириш бўйича амалга оширилаётган ислохотлар натижасида бўш лавозимларни жамлаш, кадрлар захирасини яратиш ва барқарор профессионал кадрлар таркибини шакллантириш масалалари Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги ва унинг ҳудудий бўлинмаларининг энг муҳим вазифаси этиб белгиланди. Мазкур вазифалар ижросини таъминлаш жараёнлари фуқароларни бевосита хизматга қабул қилиш чора-тадбирлари билан боғлиқдир.

Ўзбекистон Республикаси ички ишлар органларидаги хизмат давлат хизматининг тури бўлиб, фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини, жисмоний ва юридик шахсларнинг мулкани, конституциявий тузумни **ҳимоя қилиш, қонун** устуворлигини, шахс, жамият ва давлат хавфсизлигини таъминлаш, шунингдек ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ички ишлар органларининг фаолияти самарадорлигини тубдан ошириш, жамоат тартибини, фуқаролар ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилишни таъминлашда уларнинг масъулиятини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2017 йил 10 апрель ПФ-5005-сон Фармони.

профилактикасини таъминлаш бўйича вазифаларни амалга оширишга хизмат қилади.

Барчага маълумки, бугунги кунда жамоат тартибини сақлаш ва хавфсизлигини таъминлаш, жиноятчиликка қарши курашиш самарадорлигини ошириш ички ишлар органлари тизимини ҳар томонлама чуқур тайёргарлик кўрган кадрлар билан тўлдириш, уларни мунтазам равишда жисмоний, маънавий-руҳий тарбиялаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш орқали таъминланади. Чунки, ходимлар касбий маҳоратининг даражаси ҳамда тажрибаси юзага келган тиғиз вазиятларда тўғри қарор қабул қилишга имконият яратади.

Шу сабабли ҳам, ходимларнинг юқори даражадаги касбий тайёргарлиги, маънавий-ахлоқий тарбияси, жиноятчиликка қарши самарали курашни таъминлашдаги жавобгарлигини ошириш, кадрларни танлаш ва жой-жойига қўйиш тизимини ривожлантириш ишларини ички ишлар органлари фаолиятини такомиллаштиришнинг асосий йўналиши сифатида кўришимиз мумкин. Чунки, олдимизга қандай вазифа қўймайлик, қандай муаммони ечиш зарурати туғилмасин, гап охир-оқибат кадрларга ва яна кадрларга бориб тақалаверади.

Давлат ва маҳаллий органларининг хизматчилари давлат ва маҳаллий органларнинг манфаатларини кўзлаб, уларнинг номидан ҳаракат қиладилар ҳамда давлат ва маҳаллий маъмуриятнинг вакиллари бўлиб ҳисобланадилар. Давлат ва маҳаллий органларнинг хизматчилари давлат ва маҳаллий органлар олдида турган вазифа ва функцияларни амалга оширадилар.

Давлат хизматчиларининг аксарияти ижро-фармойиш бериш (ташқиллаштириш) ваколатларини ва ижтимоий-маданий фаолиятни амалга ошириш билан шуғулланадилар. Фақатгина айрим давлат хизматчилари махсус давлат мансабларини эгаллайдилар, масалан, одил судловни ва прокурор назоратини (яъни, ҳуқуқни муҳофаза қилиш фаолиятини) амалга оширадилар.

Ҳар бир давлат хизматчиси эгаллаб турган мансабидан келиб чиқувчи маълум бир вазифаларни бажариши керак. Давлат мансаби – бу давлат хизматчисининг иш (хизмат) жойи ҳисобланади. Ҳар бир давлат мансаби давлат хизматининг асосий элементларидан бири бўлган штат бирлигига киритилади. Штат жадвали давлат органи (ташқилоти)да ташқил этилган мансаблардан иборатдир.

Давлат ташқилотларида мансаблар давлат ҳокимияти субъектлари томонидан ташқил этилади. Хизматчи маълум бир мансабни узоқ вақт давомида (масалан, бутун фаолияти давомида) эгаллаши мумкин. Давлат

хизматчиси давлат органида фаолият юритиши жараёнида мансаб бўйича ҳаракатланиши мумкин, яъни давлат хизматида малака даражалар жорий этилган. Малака даражалар давлат хизматчисига бир мансабдан иккинчи мансабни эгаллашни (масалан, юқорига ёки пастга қараб ҳаракатланишни) белгилаб беради. Улар бутун профессионал ҳаёт жараёнида давлат хизматчисини давлат билан боғлаб туради ҳамда давлат ва жамиятдаги муносабатларнинг мувозанатини таъминлайди.

Бугунги кунда давлат хизматини янги босқичга кўтариш, хусусан, коррупцияга қарши курашишда унинг имкониятлардан унумли фойдаланиш давлатимиз сиёсатининг устувор йўналишига айланди. Боиси, давлат хизматини ҳар соҳада кенгайтириш жамият тараққиётининг ижтимоий, иқтисодий, сиёсий ва гуманитар соҳаларида катта самара бериши шубҳасиз. Мазкур ҳодиса ҳозирги ижтимоий тараққиётнинг муҳим тенденцияси десак ўринли бўлади.

Эътиборли жиҳати шундаки, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев ушбу масалага алоҳида эътибор қаратиб, қуйидагиларни таъкидлади: “Коррупцияга қарши курашишда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар қанчалик ҳаракат қилмасин, халқимиз бу жирканч иллатга мурасасиз бўлмас экан, таъсирчан жамоатчилик назоратини ўрнатмас экан, бу балога қарши самарали курашни ташкил эта олмаймиз. Бу иллат билан нафақат ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар, балки ҳар бир жамоа жиддий курашиши керак. Шунинг учун ҳар бир давлат идорасида жамоатчилик томонидан назорат қилинадиган коррупцияга қарши курашиш бўйича ўз ички дастурлари бўлиши шарт”².

Қонун устуворлиги халқ ҳокимияти ва инсон ҳуқуқлари тушунчалари билан бевосита боғлиқ принципдир. Чунки халқ ҳокимияти деганда фуқароларнинг қарорлар қабул қилиш жараёнида бевосита ёки билвосита иштирок этиш ҳуқуқи тушунилади. Шу маънода халқ иродасининг ифодаси бўлган, фуқароларнинг парламентга сайлаб қўйган вакиллари орқали ёки ўзлари томонидан бевосита референдум орқали қабул қилинган қонунлар халқ ҳокимиятчилигининг натижаси, мажозий қилиб айтганда, меваси ҳисобланади. Инсон ҳуқуқ ва эркинликлари қонунлар воситасида ҳаётга жорий этилади, аслида қонунларнинг пировард мақсади ҳам инсон, унинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилишдан иборатдир.

² Мирзиёев Ш.М. Билимли авлод-буюк келажакнинг, тадбиркор халқ-фаровон ҳаётнинг, дўстона ҳамкорлик эса тараққиётнинг кафолатидир // Халқ сўзи, 2018 йил 8 декабрь.

Бу борада мамлакат Президенти Ш.М. Мирзиёев инсон ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш асосий вазифаси ҳисобланган ички ишлар органларининг фаолиятига ҳам алоҳида эътибор бериб, унинг самарали фаолият олиб бориши учун бир қатор меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар имзолади. Бунинг яққол мисоли сифатида 2016 йил 16 сентябрда Ўзбекистон Республикаси “Ички ишлар органлари тўғрисида”ги Қонуни³ қабул қилинди.

Мазкур қонуннинг мақсади Ўзбекистон Республикаси ички ишлар органларининг фаолиятини тартибга солишдан иборат бўлиб, унда қонунийлик, ягоналик, фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларига риоя этиш ҳамда мазкур ҳуқуқлар, эркинликлар ва қонуний манфаатларни ҳурмат қилиш, очиқлик ва шаффофлик ички ишлар органлари фаолиятининг асосий принциплари эканлиги мустаҳкамлаб қўйилди.

Ўтган давр мобайнида ички ишлар органлари тизимини такомиллаштириш борасида кенг кўламли ислохотлар амалга оширилди. Айниқса, ички ишлар органларининг маҳаллаларда жамоат тартибини сақлаш, фуқаролар хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш учун ташкил этилган қуйи бўғинини ривожлантириш ва мустаҳкамлаш бўйича салмоқли ишлар қилинди. Жумладан, ички ишлар органлари самарали фаолият олиб бориши учун бир қатор меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар имзолади.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирининг 2017 йил 14 июлдаги “Ички ишлар органлари ходимларининг муомала маданиятини ошириш чоралари тўғрисида”ги 147-сонли буйруғи билан ички ишлар органлари ходимларининг муомала маданиятини ошириш борасидаги фаолиятини самарали ташкил этиш, шунингдек ходимлар ўз фаолиятида Ўзбекистон Республикасининг “Ички ишлар органлари тўғрисида”ги қонунида белгиланган фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларига риоя этиш ҳамда ушбу ҳуқуқлар, эркинликлар ва қонуний манфаатларни ҳурмат қилиш принципига ҳар томонлама ва тўлақонли амал қилишларини таъминлаш ҳамда ходимларнинг муомала маданиятини яхшилаш ва уларнинг бу борадаги шахсий жавобгарлигини ошириш мақсад қилиб кўрсатилган.

Давлат хизматининг тўғри ташкил этилиши давлатда қабул қилинадиган қонун ҳужжатларига ҳам боғлиқдир. Давлат-хизмат муносабатларининг қанчалик ҳуқуқий тартибга солинганлик даражаси унинг ривожланиш

³ Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 16 сентябрь “Ички ишлар органлари тўғрисида”ги ЎРҚ-407-сон Қонуни / Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. 38 (746)-сон, 2016 йил 26 сентябрь.

тенденцияларини белгилаб беради. Давлатда мавжуд қонунчилик давлат хизматининг мазмуни ҳамда амалдаги ҳолатини кўрсатади. Давлат хизмати тизимида қонун ҳужжатлари қанчалик мукамал ишлаб чиқилганлиги ва уни амалга ошириш механизмининг тўғри йўлга қўйилганлиги муҳим аҳамият касб этади.

Ички ишлар органларининг давлат хизматининг муҳим тамойилларидан бири – қонунийлик ҳисобланади. Ички ишлар органлари ўз фаолиятини қонунга ва улар асосидаги норматив ҳужжатларга биноан олиб боради. 1996 йилнинг 12 декабрида БМТ Бош Ассамблеясининг 82-ялпи мажлисида қабул қилинган Давлат хизматидаги мансабдор шахслар хулқ-атворининг Халқаро Кодексига биноан, давлат лавозими давлат томонидан ишонч билдирилиб, давлат манфаатига қаратилган фаолиятни назарда тутувчи лавозимдир. Шу сабабдан, давлат хизматидаги мансабдор шахслар ўз мамлакатининг ҳокимият демократик институтлари вакиллигидаги давлат манфаатларига мутлақ содиқликни намоён этишлари лозим. Бу, ўз навбатда, давлат хизматчисини ўз вазифаларини ваколатли ва самарали, қонунга мувофиқ равишда, сидқидилдан бажаришга масъул этади.

Ички ишлар органи ходими давлат хизматчиси сифатида Ўзбекистон Конституцияси ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар билан таъминланган, касбий хизмат фаолиятининг моҳиятидан ташкил топган мажбурий ҳаракатларни бажаради. Ички ишлар органи ходими давлат хизматчиси сифатида давлат номидан ва давлат топшириғи бўйича унинг манфаатларини ифодалаб ҳаракат қилади, шунинг учун у ўз вазифасини Конституция қоидаларига мувофиқ тарзда бажариши керак.

Ўтган давр мобайнида ички ишлар органлари тизимини такомиллаштириш борасида кенг кўламли ишлар амалга оширилди. Айниқса, ички ишлар органларининг маҳаллаларда жамоат тартибини сақлаш, фуқаролар хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жинойтчиликка қарши курашиш учун ташкил этилган қуйи бўғинини ривожлантириш ва мустаҳкамлаш бўйича салмоқли ишлар қилинди.

Ўзбекистонда олий қадрият деб тан олинган инсон, унинг ҳаёти, эркинлиги, шаъни, кадр-қиммати ва бошқа дахлсиз ҳуқуқлари таъминланишини янада мустаҳкам кафолатлаш, уларнинг орзу-истакларини рўёбга чиқариш борасида фуқаролик жамияти институтларининг ҳам ўрни бекиёс.

Мустақиллик, Конституция, фуқаролик жамияти ва демократия тушунчалари ўртасидаги узвий алоқадорлик муҳим аҳамиятга эга. Зеро, мустақил мамлакатни демократик ҳуқуқий давлат ва кучли фуқаролик жамияти институтларисиз тасаввур этиб бўлмайди. Шу боис юртимизда истиқлолнинг илк кунлариданоқ демократик янгиланиш, эркин фуқаролик жамиятини қуриш йўли танлаб олинди. Бинобарин, бу йўлни ҳар ким ўзига хос йўсинда босиб ўтади. Ўзбекистон демократиянинг фундаментал тамойилларига асосланган, уларга қатъий риоя этган ҳолда, айти пайтда ўз ҳаракатларини халқимизнинг тафаккури, неча минг йиллик турмуш тарзи билан мувофиқ равишда олиб бормоқда. Жамиятда қонунийлик ва ҳуқуқий-тартибот фуқароларнинг қонуний ҳатти-ҳаракати билан барча давлат органлари ва жамоат бирлашмаларининг қонунларга риоя қилишлари улардан тўғри фойдаланишлари билан ўрнатилади. Жамиятда барқарорлик, тинчлик ва осойишталикни қарор топтириш эса, инсон ҳуқуқ ва эркинликларига сўзсиз риоя этилишини таъминлаш мамлакатни ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан янада ривожлантириш, аҳоли фаровонлигини юксалтириш, ҳуқуқий демократик давлат қуриш бўйича амалга оширилаётган кенг кўламли ислохотлардан кўзланган мақсадларга эришишнинг муҳим шарти ҳисобланади. Фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, жамоат тартибини сақлаш, шахс, жамият ва давлат хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва профилактикаси бўйича республикада яхлит ҳуқуқий тизим яратилган бўлиб, унда ички ишлар органлари муҳим ўрин эгаллайди.

Юқорида таъкидлаганимиздек, ички ишлар органлари қонунийлик ва ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлаш фуқароларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, жинойтчиликка қарши курашиш вазифасини амалга оширадилар. Ўз ваколатларидаги ишлар бўйича суриштирув ва дастлабки терговни амалга оширадилар, тинчлик ва инсоният хавфсизлигини таъминлайди. Ички ишлар органлари вазифаларини амалга оширишнинг муҳимлиги ҳуқуқий давлатни шакллантириш ва фуқаролик жамиятини барпо этиш шароитида янада ошади. Ўтган давр мобайнида ички ишлар органлари тизимини такомиллаштириш борасида кенг кўламли ишлар амалга оширилди. Айниқса, ички ишлар органларининг маҳаллаларда жамоат тартибини сақлаш, фуқаролар хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жинойтчиликка қарши курашиш учун ташкил этилган қўйи бўғинини ривожлантириш ва мустаҳкамлаш бўйича салмоқли ишлар қилинди. Биргина давлат хизматлари тизими тўғрисида тўхаталадиган бўлсак, 2018 йил 4

октябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Ички ишлар органлари соҳасида давлат хизматлари кўрсатишнинг айрим маъмурий регламентларини тасдиқлаш тўғрисида” Қарори ⁴ ички ишлар органларининг давлат хизматларини тартибга солувчи муҳим ҳуқуқий асос бўлиб хизмат қилади.

ХУЛОСА

Амалга оширилаётган ислохотлар Ўзбекистон Республикаси Президентининг вилоятларга ташрифи давомида фуқароларнинг давлат хизматлари, шу жумладан онлайн давлат хизматларидан фойдаланиш бўйича билим ва кўникмаларини ошириш ҳамда Давлат хизматлари марказлари орқали кўрсатиб келинаётган хизматларнинг ҳар бир оилага кириб боришини таъминлаш бўйича берилган вазифалар ижросини таъминлаш мақсадида Мактабгача таълим, Халқ таълими ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирликлари билан ҳамкорликда “Электрон давлат хизматларидан фойдаланиш тартиби” мавзусида ўқув-семинарлари ташкил этиш юзасидан ўзаро ҳамкорлик Меморандумлари имзоланди.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, аҳолига давлат хизматларини кўрсатиш давлат органлари фаолиятининг самарадорлигини, тезкорлиги ва шаффофлигини таъминлайди, уларнинг фуқаролар олдидаги масъулияти ва ижро интизомини кучайтиришга хизмат қилади.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. 38 (746)-сон, 2016 йил 26 сентябрь.
2. Эшимбетов, Ғ. С. (2022). ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИНИНГ КАДРЛАР БИЛАН ИШЛАШ ХИЗМАТЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ БОШҚАРИШНИНГ БУГУНГИ ҲОЛАТИ. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, 2(5), 185-192.

⁴ Қаранг: Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 05.10.2018 й., 09/18/797/1998-сон; 02.07.2019 й., 09/19/548/3362-сон, 29.12.2019 й., 09/19/1046/4242-сон, 30.12.2019 й., 09/10/1049/4245-сон; 15.01.2020 й., 09/20/24/0053-сон, 09.06.2020 й., 09/20/364/0739-сон, 29.09.2020 й., 09/20/593/1340-сон; 08.04.2021 й., 09/21/189/0303-сон, Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 27.12.2021 й., 09/21/774/1198-сон.